

Νεοελληνική Λογοτεχνία Θεωρητικής κατεύθυνσης**ΚΕΙΜΕΝΟ:** ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ «ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ»**ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ:** «Ἡ μήτηρ μου ἀνεσθήκωσε τὸ ἰσχνὸν τοῦ κορασίου σῶμα μετὰ προσοχῆς... ὡς ἔαν ἦτον ἐδικός του.»**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:**

A. Ἐνα ἀπο τὰ χαρακτηριστικά τῆς διηγηματογραφίας τοῦ Βιζυηνοῦ εἶναι ὅτι ἀντλεῖ τὰ θέματά του ἀπο προσωπικὲς καὶ οἰκογενειακὲς μνήμες. Νὰ ἐντοπίσετε στὸ ἀπόσπασμα ποὺ δίνεται τὰ στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὸ αὐτοβιογραφικὸ χαρακτήρα τοῦ διηγῆματος.

B. «Τὰ διηγήματα τοῦ Βιζυηνοῦ εἶναι ψυχολογικά, γραμμένα στὴν καθαρεύουσα ἀλλὰ στα διαλογικὰ τοὺς μέρη στὴ δημοτικὴ. Κι ἐπειδὴ σ' ἓνα μεγάλο μέρος μιλάνε ἢ διηγούνται τὰ πρόσωπα, μπορεῖ κανεὶς νὰ πει πὼς ἡ δημοτικὴ μπήκε στὸν πεζὸ λόγο ἀπο τὸ Βιζυηνό» (Γ.Βαλέτας, *Φιλολογικά στὸ Βιζυηνό*). Νὰ ἐρμηνεύσετε με στοιχεῖα τοῦ ἀποσπάσματος τὴν ἀλήθεια τῶν λεγομένων τοῦ ἐξηγώντας τοὺς λόγους ποὺ ὁ Βιζυηνὸς ἐπιλέγει αὐτὴ τὴ «διγλωσσία».

Γ. Νὰ ἐντοπίσετε στὸ ἀπόσπασμα ποὺ δίνεται ἀπο τὸ Αμάρτημα τῆς μητρός μου τοὺς ἀφηγηματικοὺς τρόπους καὶ τὰ ἐκφραστικὰ μέσα. Νὰ δώσετε ἓνα παράδειγμα γιὰ κάθε ἓνα.

Δ.1 Νὰ σχολιάσετε τὴν τελετὴ τῆς υιοθεσίας ἀπο τὴν ἠθογραφικὴ τῆς διάσταση.

Δ.2 Νὰ ἐντοπίσετε τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο ἡ πράξη τῆς υιοθεσίας διαγράφει τὴν ἐκδήλωση ἀντιφατικῶν συναισθημάτων στους μετέχοντες (μητέρα-φυσικοὶ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ).

E. Τόσο τὸ ἀπόσπασμα ἀπο «τὸ Αμάρτημα τῆς μητρός μου» τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ ὅσο καὶ τὸ ἀπόσπασμα ἀπο τὰ διηγήματα τοῦ Στρατὴ Τσίρκα ἀναφέρονται σὲ υιοθεσίες κοριτσιῶν. Νὰ συγκρίνετε τὶς δύο υιοθεσίες. Ποιὸ σκοπὸ ἐξυπηρετοῦν;

Παράλληλο κείμενο: Στρατὴ Τσίρκα, Τὰ διηγήματα, «Στὸν κάβο»

«-Α, γιατί εσύ βέβαια, δεν ξέρεις. Ξέρεις ποιανὴς κόρη εἶναι ἡ Κατερίνα; Ἀλλὰ καλύτερα νὰ μὴ σου πούμε, ζεῖ ἀκόμα. Τέλος πάντων, ἡ μάνα τῆς, ἡ ντεμουαζέλα ἀπο σοί, -Φαναριώτες λέγαν, πιο πέρα ἀπο τῆς Σταματούλας ἦταν ἡ ἐπαυλὴ ποὺ ξεκαλοκαιριάζανε-τὰ ἔμπλεξε με τὸν μάγερά τους, ἓνα μπερμπερίνο, καὶ γκαστρώθηκε. Τὸ μαθαίνει ὁ κύρης, ἦτανε σατράπης, ἀρχοντοζωισμένος. Μια καὶ δυο με τὸ ρεβόρβερο τὸν σκότωσε τὸν ἄνθρωπο. Εκεί, λένε, στὸν κήπο τοὺς τὸν θάψανε. Τότε ἡ κόρη πάτησε πόδι: Δὲν τὸ ρίχνω, νὰ με σφάζετε. Ἡ μ' ἀφήνετε νὰ τὸ γεννήσω ἢ σας καταδίδω στὸ Προξενεῖο! Κάναν υπομονὴ κι αὐτοί, μπάς καὶ τῆς τὸ πάρουν τὸ μούλικο καὶ τὸ διώξουνε μακριά. Γεννήθηκε μαύρο! Μια νύχτα, λεχὼ ἀκόμα, τὸ ἔκλεψε μέσα ἀπο τὴν κούνια καὶ μου τὸ ἔφερε. Εγώ, ὅτι ποὺ ἀπόκοβα τὸν Αποστόλη, εἶχε στερέψει τὸ γάλα μου καὶ τοῦ δίναμε τῆς κατσίκας: Σώσε το, θὰ μου τὸ σκοτώσουν, μου λέει. Μπήκε στὴ μέση ὁ παππούς σου κι εἶπε νὰ τὸ πάμε τῆς κερά Σταματούλας καὶ νὰ τῆς δίνουν κάτι με τὸ χρόνο νὰ τὸ μεγαλώσει. Τὸ πότισαν κι αὐτὸ ἀπο τῆς κατσίκας καὶ, δες τὸ λαζαρέτο, πήρε τ' ἀπάνω τοῦ καὶ γίνηκε σαν τσοκολατένιο κουκλί. Ἡ μάνα δὲν ξαναφάνηκε κι οἱ γονιοὶ τῆς μιλιὰ, δὲν ἀκούστηκαν ποτέ. Τὴν πήρανε σὲ λίγο καὶ φύγανε στὴν Ελβετία κι ἀπὸ ἐκεῖ ἐρχόταν κάθε Χριστούγεννα τὸ τσέκι, δίχως γράμμα. Νὰ ἔμαθε ποτέ ἡ Κατερίνα ποια ἦταν ἡ μάνα τῆς ἢ πήρε μαζί τῆς τὸ μυστικὸ ἡ κερά Σταματούλα; Αὐτὸ δὲν τὸ ρωτήσαμε.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ: (οἱ ἀπαντήσεις στὶς ἐρωτήσεις εἶναι ἐνδεικτικὲς).

A. Τὸ διήγημα τοῦ Βιζυηνοῦ βασίζεται ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο τοῦ στὸ αὐτοβιογραφικὸ στοιχεῖο, ἀφου ἀναπλάθονται σ' αὐτὸ καὶ ζωντανεύουν ἐντυπώσεις καὶ προσωπικά βιώματα, κυρίως τῆς παιδικῆς τοῦ ἡλικίας. Τὸ αὐτοβιογραφικὸ υπόστρωμα τοῦ διηγῆματος ἐντοπίζεται στα ἐξῆς στοιχεῖα: ἡ πρωτοπρόσωπη ἀφήγηση, ἡ ταύτιση τῶν ονομάτων τῶν ἡρώων με τὰ ονόματα τῆς οἰκογένειάς τοῦ (τὰ ονόματα Γιωργῆς καὶ Δεσποινιώ ἡ Μιχαλιέσσα ἀνταποκρίνονται στα πραγματικὰ ονόματα τοῦ ἴδιου τοῦ Βιζυηνοῦ ὅσο καὶ τῆς μητέρας τοῦ, ἐνὺ ταύτιση ὑπάρχει καὶ στὴν ἐπιλογή τοῦ ονόματος τοῦ πατέρα τοῦ, ποὺ ἦταν Μιχαήλ). Ἐπιπλέον, ὁ θάνατος τῆς ἀδερφῆς τοῦ ἀνταποκρίνεται στὴ σκληρὴ δοκιμασία ποὺ δοκίμασε ὁ συγγραφέας ἀπο τὴν ἀπώλεια τῆς.

Β. Το αποσπασμα έχει όλα τα χαρακτηριστικά της γλώσσας του Βιζυηνού. Σε όλη τη διάρκεια της αφήγησης η γλώσσα που επιλέγεται είναι η καθαρεύουσα, μια καθαρεύουσα ωστόσο εύκαμπτη και εύπλαστη που αποπνέει δροσιά, η οποία γίνεται άλλοτε ανάλαφρη καθώς εμπεριέχει τύπους της δημοτικής και άλλοτε γίνεται πιο βαριά και επίσημη, ιδίως όταν αφηγείται ως ενήλικας, «Ἡ μήτηρ μου ἀνεσῆκωσε τὸ ἰσχνὸν τοῦ κορασίου σῶμα μετὰ προσοχῆς». Η ίδια γλώσσα επιλέγεται και στις περιγραφές του, μια άρτια και θαυμάσια καθαρεύουσα, κυρίως όταν περιγράφει το εθιμοτυπικό της υιοθεσίας «Ἦδη αὐτὴ ἢ υἱοθέτης ἐγένετο πανηγυρικῇ... ὡς ἂν ἦτο σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ὅστον ἐκ τῶν ὁστῶν της.»

Τέλος, στους διαλόγους του παρουσιάζεται η γνήσια θρακιώτικη ψυχή και γι' αυτό το λόγο επιλέγεται η δημοτική για να εκφραστούν τα βιώματα και οι σκέψεις του απλού λαού «Θὰ χάσῃ τὸν νοῦν της», «Θὰ τὰ ἀφήσῃ μὲς' στοὺς πέντε δρόμους». Ο Βιζυηνός επιλέγει αυτή τη «διγλωσσία», η οποία προσδίδει μια αρμονία στο έργο ως σύνολο. Επιπλέον, με αυτή τη μικτή γλώσσα το κείμενο καθίσταται παραστατικό, ζωντανό και αληθοφανές.

Γ. Οι αφηγηματικοί τρόποι που εντοπίζονται στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι οι εξής: κύριος τρόπος είναι η μίμηση που επιτυγχάνεται με την αφήγηση του Γιωργή για όσα συνέβησαν στην οικογένεια μετά το θάνατο της Αννιώς, την υιοθεσία του πρώτου κοριτσιού και του τρόπου με τον οποίο καταναλώθηκε η περιουσία της οικογένειας. Επίσης, υπάρχει περιγραφή, που εντοπίζεται στο τελετουργικό της υιοθεσίας του πρώτου κοριτσιού και στην παρουσίαση του εθιμοτυπικού. Ακόμη, εντοπίζεται διάλογος στην παράδοση των απόψεων του κοινωνικού περιβάλλοντος για την τύχη των παιδιών μετά το πένθος της Δεσποινιώς. Τέλος, σε διαλογική μορφή παρεμβάλλονται τα σχόλια των γειτόνων για την κατάσταση της μητέρας και τον κίνδυνο εγκατάλειψης των παιδιών της.

Τα εκφραστικά μέσα του αποσπάσματος είναι τα εξής: μεταφορές «γλυκύ μείδιμα», παρομοιώσεις «ως εαν επρόκειτο να μεταλάβωμεν», αντιθέσεις «πλην», εντούτοις» και εικόνες όπως η εικόνα του θρήνου της μητέρας μετά το θάνατο της Αννιώς και η εικόνα του τελετουργικού της υιοθεσίας.

Δ.1 Η πράξη της υιοθεσίας του κοριτσιού έγινε με πανηγυρικό τρόπο, κάτι που δηλώνει και η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού «πανηγυρική» που της αποδίδει ο Βιζυηνός. Με τον τρόπο αυτό δείχνει την σημασία που της αποδίδει η μητέρα ερμηνεύοντας τις σκληρές και μακροχρόνιες προσπάθειες που η ίδια είχε καταβάλει για να την επιτύχει, παρά και την οικονομική της δυσπραγία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος με τον οποίο γινόταν η πράξη της υιοθεσίας. Απο την αφήγηση μαθαίνουμε ότι η υιοθεσία γινόταν χωρίς την εμπλοκή γραφειοκρατικών διαδικασιών, με απλό τρόπο ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο τελετουργικό. Όλη η τελετή θυμίζει γιορτή, η μητέρα και τα παιδιά της φόρεσαν τα καλά τους ρούχα και πήγαν στην εκκλησία. Μέσα στην εκκλησία, ο ιερέας, παρουσία των φυσικών γονέων και μπροστά στην εικόνα του Χριστού, παραδίδει το παιδί στη θετή μητέρα, αφού η τελευταία υποσχεθεί ότι θα το αγαπά σαν να ήταν δικό της, ενώπιον όλων των παρευρισκομένων.

Η δεύτερη πράξη της υιοθεσίας γίνεται έξω από το σπίτι της νέας μητέρας, στο οποίο όλοι πηγαίνουν εν πομπή με πρωτοστάση τον πρωτόγερο του χωριού, δεύτερη τη μητέρα με τη θετή κόρη και ακολουθούν τα παιδιά και όλοι οι συγγενείς. Στην αυλόπορτα του σπιτιού γίνεται ένα είδος δοκιμασίας, όπου ο πρωτόγερος προσπαθεί να εξακριβώσει αν κάποιος άλλος διεκδικεί το παιδί. Αφού παίρνει τη διαβεβαίωση ότι κανείς άλλος δεν το διεκδικεί, το παραδίδει στη θετή μητέρα αφού πρώτα το αποχαιρετούν οι φυσικοί του γονείς. Οι συγγενείς μπαίνουν στο σπίτι την νέας οικογένειας και λαμβάνουν μέρος στη συνενόηση που προσφέρεται από την οικογένεια.

Δ.2 Ο συγγραφέας εστιάζει κυρίως στα συναισθήματα των προσώπων κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας. Χωρίς μελοδραματισμούς αλλά με απλό και συγκλονιστικό τρόπο παρουσιάζεται η αγωνία της μητέρας του Βιζυηνού μήπως κάποιος διεκδικήσει το παιδί,

την ώρα της δοκιμασίας που περνά απο τον πρωτόγερο και έτσι ξαφνικά ακυρωθεί η η ανειπίωτη συγκίνηση και ευτυχία της για την επίτευξη της υιοθεσίας. Απο την άλλη πλευρά, οι φυσικοί γονείς του παιδιού παρακολουθούν με βουβό και διακριτικό πόνο την όλη δοκιμασία. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Βιζυηνός, ο πατέρας του παιδιού « ήτον ώχρὸς καὶ ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του» και η σύζυγος του «ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τὸν ὄμον του».

Ε. Και στα δύο κείμενα γίνεται λόγος για υιοθεσίες μικρών κοριτσιών. Στο κείμενο του Τσίρκα το βρέφος είναι νόθο, ωστόσο η μητέρα του ζει. Το παιδί υιοθετείται κρυφά και χωρίς τις νόμιμες διαδικασίες και χωρίς να ακολουθείται κάποιο εθιμοτυπικό, ενώ η υιοθεσία γίνεται με τη συνδρομή του παππού. Στο διήγημα του Βιζυηνού η υιοθεσία ακολουθεί το συγκεκριμένο τελετουργικό που απαιτούσε η εποχή και γίνεται με όλες τις νόμιμες διαδικασίες που έπρεπε να ακολουθηθούν. Η υιοθεσία γίνεται όχι στα κρυφά αλλά πανηγυρικά και με την παρουσία των φυσικών γονέων του, που οδηγήθηκαν στη λύση αυτή πιθανον απο οικονομική δυσπραγία. Ωστόσο, στο κείμενο του Τσίρκα, η υιοθεσία γίνεται απο τον παππού για να σώσει το παιδί απο τη σκληρότητα του παππού του, του σατράπη, ενώ στο Βιζυηνό εξυπηρετεί την ανάγκη της μητέρας για κορίτσι, μετά απο το θάνατο της Αννιώς.